

JAARGANG 28
SEPTEMBER 2013
NUMMER 74

Groeninga

VRIENDENBULLETIN

STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

Colofon

Redactie:

Drs. P. J. E. Bootsma
 Ir. T. H. J. Sleyfer
 Drs. M. J. A. Vooijs

Lay-out

C. Weis, Groningen

Druk:

K. Woning, Groningen

Redactieadres:

Haddingestraat 24,
 9711 KD Groningen,
 050 - 318 16 45

Afbeelding omslag:

Herestraat 89, 91a en
 93a;

Foto:

*Tineke Vooijs
 (zie ook p. 14)*

Kopijdatum

nummer 75:
 1 november 2013

Kopij aanleveren
 in Word,
 foto's als JPEG,
 Tiff of EPS.

Inhoudsopgave:

<i>Thomas Sleyfer</i> Van de voorzitter	1
Activiteiten	2
<i>Pieter Bootsma</i> Kanttekeningen bij het voorontwerp bestemmingsplan Binnenstad	3
<i>Pieter Bootsma</i> Han Michel	7
<i>Pieter Bootsma</i> De Steentilstraat	11
<i>Richard Ohlsen</i> De Visserstraat	13
<i>M.J.A. Vooijs</i> Opgetopt	14
<i>Wypkeline Wichers Hoeth</i> Ingezonden brief	14
<i>Jan van der Laan</i> Activiteitenverslag 2012	15
Groningana	17

BOEKHANDEL GODERT WALTER

oude ebbingestraat 53 - 9712 hc groningen - 050-312 25 23 - info@godertwalter.nl - www.godertwalter.nl

Toen daalde de duif

Herman Verbeek €24,50

Herinneringen van priester, politicus en publicist Herman Verbeek, overleden in februari 2013. Toen Herman de boodschap kreeg dat hij niet meer beter zou worden, begon hij per direct met het schrijven van deze biografie. Het is een bijzonder verslag van een veelbewogen leven geworden.

Het Groninger politiekorps in de Tweede Wereldoorlog

Nico de Both €18,50

De politie en de marechaussee zijn na de oorlog zwaar onder vuur komen te liggen vanwege hun medewerking aan de uitvoerende maatregelen van de Duitse bezetter. Met name de hulp bij de Jodenvervolgung, de opsporing van stakers en van degenen die zich onttrokken aan de tewerkstelling in Duitsland, is hen zeer kwalijk genomen. In dit boek wordt uit de doeken gedaan wat zich binnen het politiekorps heeft afgespeeld en hoe dit kon gebeuren.

Klinkende klei

Jankees Braaksma, Everhard Huizing
€19,50

Middeleeuwse muziek uit Groningen en Ommelanden. Een beschrijving van het culturele klimaat in de 15e eeuw. Met de muziek op CD door het ensemble Super Librum.

Hak, pak en zak.

Traditionele joodse beroepen op het platteland van Noordoost-Nederland

Jan Kraak €19,95

Joden op het platteland hebben vaak traditionele beroepen gehad. Met zelfspot noemden ze die 'hak, pak en zak', wat staat voor slager, marskramer en voddendhandelaar. Ze brachten kleur aan het plattelandsleven met hun handelsgeest en

Groeten uit Groningen

Fotografencollectief PS €25,-

Groeten uit Groningen laat zien wat er verdwenen en verschenen is in de stad. Door de oude en nieuwe foto's in groot formaat naast elkaar te zetten blijf je gefascineerd kijken naar de veranderingen.

De Wadden & De Ploeg

Eric Bos €25,-

Dit boek bevat verhalen en werken van 7 Groninger Ploegkunstenaars, o.a. Jan Wiegers, Job Hansen, Jan Jordens, Johan Faber, Johan Dijkstra en George Martens en van 16 hedendaagse Waddenschilders.

As ik nou moar eerst wat verdain...

Kornelis ter Laan €13,95

In 1955 gaf Ter Laan zijn dochter Metje een aantal blocnotes met unieke jeugdherinneringen cadeau. Bijna zestig verhalen die zich afspelen in het Groningen van de laatste decennia van de negentiende eeuw. Uit het leven gegrepen en geschreven in fraai Gronings.

Kornelis ter Laan (1871-1963) was 36 jaar lid van de Tweede Kamer voor de SDAP, meer dan twintig jaar burgemeester van Zaandam, de eerste rode burgemeester van Nederland en heeft zo'n tachtig boeken en geschriften op zijn naam staan. Deels schreef hij deze alleen, deels samen met anderen. In de provincie Groningen werd ter Laan vooral bekend door zijn Nieuw Groninger Woordenboek dat in 1929 in boekvorm verscheen en waaraan hij sinds 1902 werkte.

DONATEUR WORDEN
BESTUURSSAMENSTELLING

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen,

opgericht in 1984, komt op voor de belangen van Groningen als centrum van Noord-Nederland en als belangrijke historische stad.

De doelstellingen zijn, kort samengevat:

- het helpen uitdragen van een positief beeld van de stad Groningen
- het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van de stad Groningen
- het bevorderen van de meningsvorming over hedendaagse ontwikkelingen in de stad vanuit de historische achtergrond
- het reageren op deze actuele ontwikkelingen

Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van de Vrienden van de Stad Groningen opgeven bij onderstaand correspondentieadres

**Postbus 296
9700 AG Groningen**

of via de website:

www.vriendenstadgroningen.nl

Bank: 44.73.73

Minimum donatie
€ 15,00 per jaar

Bestuurssamenstelling

Drs. P. J. E. Bootsma
Mr. T. Duursma
M. L. Hintzbergen
Drs. E. M. Meisner
Mr. drs. J. van der Laan
(secretaris/penningmeester)
Ir. T. H. J. Sleyfer (voorzitter)
Mr. C. Slothouber
Drs. M. J. A. Vooijs
Drs. D.-A. Walsma

G r o e n i n g a

Van de voorzitter

De zomer is voorbij. Op het politieke front was het angstwekkend stil. Stilte voor de storm?

Ontwikkelingen hebben niet stil gestaan. Een paar gebeurtenissen wil ik noemen: vertrek Callcenter van Essent uit Groningen, vertrek Bijenkorf uit Groningen, vertrek V & D distributiecentrum uit Aduard, en ook keuze van Almere als nationaal schaatscentrum, alsmede problemen rond aardbevingen door gaswinning. Hebben die allemaal wat met de stad te maken? Ook al lijkt het niet zo, uit deze gebeurtenissen is een tendens af te leiden waar we als stad zeker mee te maken hebben.

Het concrete vertrek van twee bedrijven treft natuurlijk direct de stad, maar de achtergrond van het vertrek en de achtergronden van de andere onderwerpen zijn in principe hetzelfde: Bedrijvigheid trekt zich terug op centra waar het meeste wordt verdiend. Het gaat niet zozeer om het voorkomen van verlies, maar om het genereren van zo veel mogelijk winst. Dit economische principe leidt al snel tot samenballing waar de meeste mensen wonen. Als stad en regio aan de rand van Nederland heb je dan duidelijk een nadeel ten opzichte van de Randstad. Zelfs voor de compensatie voor de aardbevingen t.g.v. de gaswinning gaat dat op. De rijksoverheid zet haar middelen vooral in regio's in waar het economische effect het grootst is, en ook dat gaat dan vooral naar het westen van het land. De regio waar het gas vandaan komt krijgt slechts een schijntje van de opbrengst. Het lijkt alsof we blij mogen zijn dat de schade wordt vergoed. Maar dat de gevolgen van de aardbevingen worden vergoed is een plicht voor de veroorzaker en een recht van het 'slachtoffer'. Wat je van een overheid mag verwachten is dat er ook compensatie komt voor indirecte effecten. En juist daar

wordt door 'Den Haag' erg moeilijk over gedaan. Het voorstel van onze CdK, Max van den Berg, om een fonds te stichten waar de regio blijvend van kan profiteren om economische ontwikkelingen te stimuleren in de regio acht ik van groot belang. Je moet alles proberen om het negatieve imago van een regio met aardbevingen te compenseren. Een duidelijke inzet van het rijk mag je toch verwachten.

Waar gaat het nu om als we het over de stad Groningen hebben? Groningen wil graag hét centrum en de economische motor van het noorden blijven. Het zoveel mogelijk vasthouden en natuurlijk ook aantrekken van bedrijven is dan belangrijk, niet alleen in de stad, maar ook in de regio. De stad is zeer gebaat bij een gezonde regio. Het vestigingsklimaat moet optimaal zijn. Zaken als goede bereikbaarheid, positief meewerken door de overheid etc. spelen dan een rol. Maar zeker ook duidelijkheid van beleid en voorkomen dat dit beleid elke vier jaar weer wijzigt waardoor bedrijven onzeker zijn over de toekomst en daarmee geen bereidheid zullen tonen tot investeren.

Wat in dit verband zeker niet mag worden vergeten is dat het voor ondernemers (en hun gezinsleden) van belang is een goed woonklimaat aan te treffen. Daarvoor is de nabijheid van een goed centrum waar je ook hoogwaardig kunt winkelen van belang, waar ook een groot cultureel aanbod is en last but not least; waar een fysiek aantrekkelijke stedelijke omgeving is.

De acties van de wethouder om Essent en de Bijenkorf toch binnen te houden verdienen respect. Maar bedrijven die geen wortels hebben in de stad zullen daar niet gemakkelijk op ingaan, tenzij naar hun mening toch de beoogde maximale winst kan worden behaald. Zo zijn er voor de

Bijenkorf kennelijk te weinig mensen die de exclusiviteit zoeken van een (duur) warenhuis. Er zijn volgens de Bijenkorf dus te weinig klanten. Voor het stadsbestuur is deze factor niet te beïnvloeden. Ze kan wel voorstellen doen voor een betere en evt. relatief goedkope locatie, maar ze kan de koopkracht van de bewoners in de regio niet beïnvloeden, zeker niet op relatief korte termijn.

Voor de stad is het dus zaak in te zetten op de wel beïnvloedbare factoren: cultuur, kwaliteit winkelgebied en kwaliteit stedelijke omgeving. Gelukkig probeert het gemeentebestuur bij de bezuinigingen de cultuursector zo veel mogelijk te sparen.

Behoud van de historische kwaliteit van de binnenstad is tot op zekere hoogte ook punt van zorg voor de gemeente alsmede het overeind houden van een goed winkelgebied in het centrum.

Toch hebben we hier ook opmerkingen over.

De crisis leidt m.i. te gemakkelijk tot korte-termijn-besluiten. Ik vind het Forum daar een voorbeeld van. Laat me voorop stellen dat we als Vrienden van de Stad steeds hebben gepleit voor een kleiner Forum. Er is tot de bouw van een veel te groot gebouw besloten zonder dat precies duidelijk was wat erin zou komen, e.q. dat de verschillende beoogde partijen tot

samenwerking konden komen. Wel was duidelijk dat het gebouw een bijzondere cultuurdrager moest worden waarin o.a. de regionale geschiedenis een belangrijke rol zou spelen. Dat de verwachtingen over bezoekersaantallen etc. te hoog gespannen waren was eigenlijk ook duidelijk.

De crisis dwong de gemeente naar oplossingen te zoeken om het gebouw beter exploitabel te maken. Een goed initiatief lijkt mij, maar naar mijn mening heeft de gemeente nu te gemakkelijk het oorspronkelijke doel van het gebouw laten vallen.

Het Forum krijgt nu eigenlijk slechts een 'gewone' invulling, het wordt 'meer van hetzelfde'. Het Forum zou Groningen een extra impuls en kwaliteit geven op vooral cultureel gebied. Nu die invulling is verval- len krijgen we een grote kolos met een bijzondere vorm die inhoudelijk niets toevoegt, en dat draai je niet meer terug als het er eenmaal staat! Ook bij een crisis gaat het erom de doelen voor de lange termijn in het oog te houden. Wat we jammer genoeg zien is dat crisis vaak leidt tot terugtrekken op korte termijn en verlies van samenhang in beleid terwijl in het begin juist veel te lang aan het oude beleid is vastgehouden. Dat vraagt heel wat reparaties als de crisis over is.

Ik wens u weer veel leesplezier.

Activiteit

Lezing van Rita Overbeek over wederopbouwarchitectuur, getiteld: *Licht, lucht en ruimte. Naoorlogs Gronings Erfgoed in de schijnwerpers*

De stad Groningen telt talloze gebouwen uit de periode 1940 – 1970.

Het was een periode van optimisme en groei, van geloof en vertrouwen in 'de vooruitgang'.

Nieuwe bouwmethoden en -materialen deden hun intrede en compleet nieuwe stadswijken zagen het licht.

De wederopbouwperiode is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van de stad.

Toch wordt het belang van de naoorlogse architectuur en stedenbouw nog niet door iedereen gezien.

Een aantal gebouwen is al verdwenen of staat op een lijst voor sloop. In Groningen een actueel thema gezien de recente (en toekomstige?) ontwikkelingen rondom de oost- en noordwand van de Grote Markt. In deze lezing wordt een aantal markante en/of ter discussie staande panden nader belicht (en zal worden ingegaan op hun achtergrond).

Datum: 23 oktober

Plaats: het Heerenhuis, Spilsluizen 9, te Groningen

Aanvang: 20:00 uur, de zaal is open om 19:30 uur

Rita Overbeek is werkzaam als architectuurhistorica bij de afdeling Stadsontwikkeling.

Kanttekeningen bij het voorontwerp bestemmingsplan Binnenstad

Shuisteen in het bouwwerk van de stedelijke bestemmingsplannen van de stad Groningen is het bestemmingsplan Binnenstad. Onlangs is het voorontwerp gepubliceerd. Het plan heeft betrekking op het gebied binnen de diepenring, op de Sledemennersbuurt en op het Westershavengebied. 1)

Verschillende keren hebben we in het Vriendenbulletin geschreven over de bestemmingsplannen van Binnenstad-Oost en de Hortusbuurt in hun verschillende fases. Met de planvorming van de Binnenstad komt het einde van de actualisering van de Groningse bestemmingsplannen in zicht, een proces dat al startte in 2006. Aan de actualiseringsplicht moest met uitzondering van de Binnenstad zijn voldaan op 1 juli 2013. Dit geschiedde op het nippertje: onder aanhoudend gezucht en gesteun van de Raadscommissie Ruimte en Wonen werden op 11 juni liefst 11 plannen tegelijkertijd afgehandeld. De commissieleden hadden een aanzienlijke lees- en inspraaklast te torsen. Jammer dat het zo moest gaan. Tot een echt volwassen debat met de wethouder kon het niet komen. En daar was alle reden toe. Bestemmingsplannen behoren tot de belangrijkste documenten die een gemeenteraad vaststelt. De indruk die het debat achterliet was dat het Groningse bestemmingsplan een ambtelijk document is waar de Raad nauwelijks of niet greep op heeft.

Uitstel tot 2018

Voor de Binnenstad is door het provinciebestuur aan het gemeentebestuur uitstel van de actualiseringsplicht verleend

tot 2018. Onwenselijk, zeker als de gemeente van plan is deze periode van nog viereneenhalf jaar volledig te benutten. In het actuele voorontwerp wordt op het erg ruimtegevend regiem van het geldende bestemmingsplan stevige kritiek uitgeoefend. Maar dit regiem dat ontwikkelingen mogelijk maakt die naar de huidige inzichten van het gemeentebestuur niet meer moeten worden toegestaan, eindigt pas als het nieuwe plan door de gemeenteraad is vastgesteld. Het provinciebestuur is weer eens toegevend geweest jegens de stad.

Participatie

Met de publicatie van het voorontwerp is formeel de mogelijkheid voor de burgers om in te spreken van start gegaan. Maar in feite begon de inspraak al eerder. Burgers en de hen vertegenwoordigende organisaties waren in het afgelopen jaar welkom om mee te denken met de ambtenaren van RO/EZ die hun concepten drie keer op tafel legden. Zo passeerden zaken de revue als het groen in de binnenstad (m.n. de particuliere tuinen), de hoogte van de bebouwing, het bebouwingspercentage van de percelen (voor het hele gebied geldt dat percelen voor 100% mogen worden bebouwd, tenzij een andere bestemming wordt vermeld op de verbeelding oftewel de plankaart) en de hoogte van de bebouwing achter het hoofdgebouw. Een lastig probleem bleek de gesloten winkelplint die voor een aantal straten in de binnenstad geldt. Moet niet een functieverbreding naar “wonen” in de plint worden toegestaan nu het winkelareaal krimpt door het internet-winkelen? In het vooront-

werp blijkt er voor gekozen om in de winkelstraten die naar het kernwinkelgebied leiden enige functie-uitbreiding toe te staan: naast winkels kunnen zich ook kantoren met een baliefunctie in de plint vestigen. Bewoning aan de straatzijde blijft taboe.

Andere tijden

Al in de startnotitie van 24 april 2012 (de "uitgangspuntennotitie"), waarmee het werk aan het bestemmingsplan begon, maakte het gemeentebestuur duidelijk dat in vergelijking met 1995, toen het nog geldende bestemmingsplan is vastgesteld, de tijden waren veranderd. In 1995 verwachtte men misschien dan wel niet dat de bomen tot in de hemel zouden gaan groeien, maar er zou in de stad sprake zijn van groei en ontwikkeling en die moesten worden gefaciliteerd met ruime bouw mogelijkheden door middel van fors hoger toegestane bouwhoogtes. Met de komst van de zeven magere jaren is dit optimisme verdwenen. Men verwacht slechts een bescheiden ontwikkeling en het heet dat het nieuwe bestemmingsplan veel meer op beheer zal zijn gericht. Daarmee wordt het mogelijk dat de cultuurhistorische waarden zoals beschreven in het beschermd stadsgezicht en naar voren gekomen in het bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van de stad sinds 1995 zo goed mogelijk kunnen worden verankerd in het nieuwe bestemmingsplan. Het belang van de cultuurhistorische waarden wordt onderstreept door dat bij het bestemmingsplan een boekwerk is gevoegd dat een mooie cultuurhistorische beschrijving van de binnenstad bevat.

Economie en wonen in de binnenstad

We hebben eerder in het Vriendenbulletin geschreven over de onderlinge volgorde in aantrekkelijkheid van de vijftig grootste plaatsen van ons land. Deze volgorde is opgemaakt door de directeur van de Atlas Nederlandse gemeenten, G.Marlet. Hij ziet de oude historische binnenstad als een belangrijke factor bij de waardering van de aantrekkelijkheid van de steden door de bevolking en een reden dat Groningen in de rangorde goed scoort. Daarmee hebben de aanwezige cultuurhistorische waarden een economische betekenis. Het bestemmings-

plan onderkent dat: Het historische karakter is steeds belangrijker geworden "als motor van de winkelstad Groningen" (p.27). De binnenstad-bezoeker komt niet meer zozeer om zijn boodschappen te doen. Hij is een recreatieve bezoeker geworden die het winkelen beschouwt als vrijetijdsbesteding. Naast warenhuizen is hij op zoek naar kleine unieke winkels. En hij verpoost in cafés en op terrassen (p. 27).

Het past allemaal bij de typering van Paul Schnabel (ex SCP) dat ons land een uitgaansland is geworden.

Er is nog een andere verandering gaande die in de bij het plan gevoegde Cultuurhistorische Verkenning (CHV) als volgt wordt beschreven: "Binnen de woonfunctie kwam de nadruk op studentenhuisvesting te liggen. Door de kleine rendabele eenheid die hier inherent aan is, ontstaan er vele op- en aanbouwen aan de bestaande bebouwing. Dit zet het vraagstuk van de bebouwingshoogte en diepte op scherp. Dit vraagt om een heldere stellingname ten aanzien van de bebouwingshoogte, diepte en welstand. Het gewaardeerde historische karakter, het belang van ontwikkeling en investering en het eigenzinnige moderne karakter van Groningen is een balans die steeds gezocht moet worden." (Zie p. 21 CHV)

En daarmee komt een van de kernpunten van het bestemmingsplan aan de orde: dat van de bebouwingshoogte en de wijze waarop de gemeente zich voorstelt deze te beheersen.

De maximale bebouwingshoogte, een instrument

Op de verbeelding staan de getallen ingetekend die de maximale toegestane goot- en bouwhoogte in een (deel van een) stratenwand aangeven. Voor een goot- hoogte van 8 meter staan twee toegestane bouwlagen, voor een goot- hoogte van 11 meter drie bouwlagen en voor een goot- hoogte van 15 meter staan vier bouwlagen. Hierbij wordt niet gerekend met de kap die maximaal een hoogte mag hebben van 4 meter. Een en ander resulteert voor een pand met vier bouwlagen en een kap in een maximale hoogte van 19 meter, de zogenaamde bouwhoogte.

Nu zijn in de regel de panden lager dan de maximale hoogtes die op de verbeel-

ding staat getekend. Dat blijkt uit de inventarisatie van het aantal bouwlagen per stratenwand die is vermeld in de

Cultuurhistorische Verkenning.

Enkele voorbeelden:

Stratenwand	gem. aantal bouwlagen	toegestane aantal bouwlagen
Visserstraat noordzijde	2,1	3
Visserstraat zuidzijde	2,1	3
Vismarkt noordzijde	3,3	4
Vismarkt ZZ tussen Pelsterstr. En Koude Gat	3,0	3

Toelichting: om het toegestane aantal bouwlagen vast te stellen wordt de decimaal naar het naast gelegen hogere getal afgerond. Aan beide zijden van de Visserstraat mag gebouwd worden tot drie bouwlagen of te wel 11 meter goothoogte. Aan de Vismarkt NZ kan in vier bouwlagen oftewel met een goothoogte van 15 meter worden gebouwd, aan het betreffende deel aan de zuidzijde in drie bouwlagen of tot 11 meter goothoogte. Wordt een kap toegevoegd dan mag het getal van de goothoogte worden vermeerderd met 4 meter tot de maximale bouwhoogte. (In de Cultuurhistorische Verkenning wordt het begrip “gemiddelde bouwhoogte “gebruikt terwijl bedoeld wordt de “gemiddelde goothoogte”, een verwarrende fout.)

In de afronding creëert de gemeente de ruimte om de stad in de hoogte uit te breiden.

Een heldere stellingname?

Het instrument oogt helder. Getallen lijken nu eenmaal duidelijkheid te verschaffen. Maar zijn de uitkomsten bij toepassing van het instrument helder? Om de vraag te beantwoorden passen we het instrument toe in het volgende voorbeeld. We gaan uit van een straatwand met 20 panden waarvan 19 twee bouwlagen hebben en 1 vier bouwlagen. De gemiddelde goothoogte bedraagt dan 2,1 bouwlagen en de toegestane goothoogte 3 bouwlagen. Een aanpalende straat telt eveneens 20 woningen van hetzelfde type maar hier ontbreekt de

Oostzijde Vismarkt
foto: Tineke Vooijs

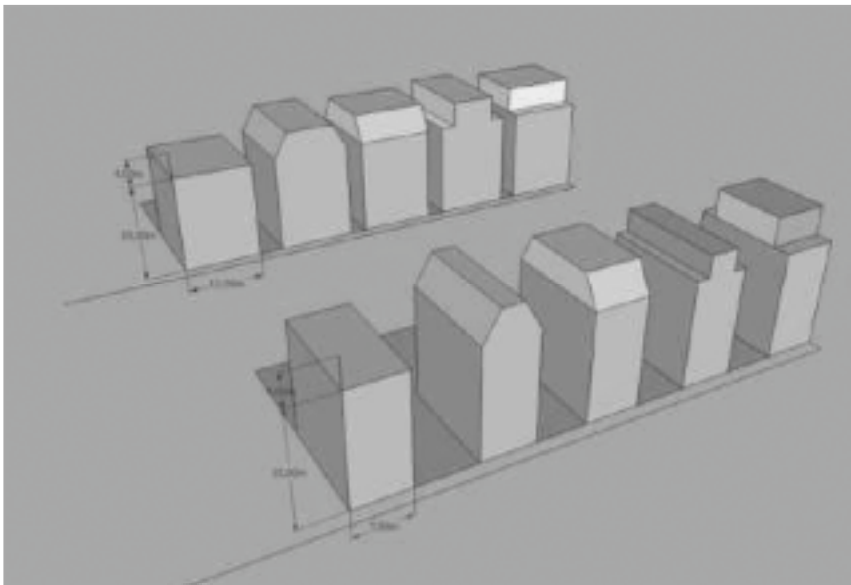

woning die in het verleden is voorzien van twee extra bouwlagen. Derhalve is de gemiddelde goothoogte 2,0 en zal er niet kunnen worden opgetopt. Aan de burger uit de ene straat zal niet zijn uit te leggen waarom aan zijn medeburger wordt toegestaan wat hem, wonend in precies zo'n straat, behalve dat er geen huis staat dat in het verleden is opgehoogd, wordt onthouden. De uitkomst is willekeurig.

Er is een tweede bezwaar tegen het instrument in te brengen. Is, zo kan men zich afvragen, het historische karakter of de beeldkwaliteit van de straat met de gemiddelde goothoogte van 2,1 wel geëind met de mogelijkheid dat er met een bouwlaag mag worden opgehoogd. Dat is de vraag naar de kwaliteit van het straatbeeld en die komt met een dergelijk getalsmatig instrument niet aan bod.

Een voorbeeld ontleend aan p. 44 van de Cultuurhistorische Verkenning moge dit illustreren. In vergelijking met de westkant van de Vismarkt, zo beschrijft de Verkenning "bestaat er een duidelijk verschil met de afsluitende bebouwing aan de smallere oostzijde van de pleinruimte die in schaal en karakteristiek overeenkomt met de overige pleinwanden (goothoogte 3,3 resp 3,0, zie de bovenstaande tabel). Hierdoor bestaat er evenwicht tussen de oostelijke afsluiting van het plein en de doorgang naar Tussen Beide Markten." Wordt nu dit evenwicht beschermd? Neen, de onverbiddelijkheid van de bouwhoogte-systematiek schrijft voor dat in de ene wand wel en in de andere niet kan worden opgehoogd. En daarmee kan dus het evenwicht verdwijnen. (afb. 1. Oostzijde Vismarkt).

afb. 2,
plaatje van dakvormen

Dat de gemeente het alsmaar opblazen van de binnenstad wil tegengaan valt toe te juichen. Maar men zal er niet aan kunnen ontkomen heldere kwalitatieve uitspraken te doen over de vraag in welke stratenwand wel en in welke niet mag worden opgetopt en zo ja tot welke hoogte.

De kapverdieping

Naast de bouwruimte die het bestemmingsplan creëert door de afronding naar boven van het aantal bouwlagen is er ook expansie mogelijk via de kap van de panden. Kappen komen veel voor in de stad. Het plan noemt ze "onderdeel van de cultuurhistorische structuur van de stad." Kappen mogen niet hoger gebouwd worden dan 4 meter en moeten beschikken over een dakhelling voor twee zijden tussen de 45 en 60 graden. Daarmee wil het bestemmingsplan voorkomen dat de kap een nieuwe bouwlaag wordt. Wie de afbeelding van de vormen van de kappen ziet die de gemeente wil toestaan (p. 22), ontkomt niet aan de indruk dat in een aantal gevallen het net lijkt of er wel een bouwlaag wordt toegevoegd. Sommige vormen doen denken aan de constructies waarmee tegenwoordig panden worden opgehoogd waardoor de stad meer en meer het aanzien krijgt van een stad in een derde wereldland. (afb. 2, plaatje van dakvormen).

Nu is deze vorm van expansie niet onbegrensd. Panden die nu al hoger zijn dan de toegestane goothoogte mogen niet met een kap worden uitgebreid. (Op de verbeelding is dit af te lezen doordat alleen de bouwhoogte staat vermeld en de goothoogte ontbreekt.) Hetzelfde geldt voor veel (naoorlogse) bebouwing met een platte afdekking.

Pandbreedte

Een belangrijk thema in het beschermde stadsgezicht is het verkavelingspatroon. Dit patroon met een gevarieerde perceelbreedte en met vele kleine kavels van 5 tot 7 meter breed is sinds de Middeleeuwen nauwelijks veranderd, grote bouwprojecten die zijn opgetreden daargelaten. Ook het stratenpatroon stamt grotendeels uit de tijd van zijn ontstaan. Deze patronen moeten volgens het bestemmingsplan worden beschermd. Want "het verkavelingspatroon houdt de voor Groningen typerende variatie in

kleinschalige functionaliteit in stand.” (p. 23). De bescherming blijkt echter zijn grenzen te hebben. Want het gemeentebestuur wil detailhandel en horeca ook meer ruimte kunnen geven “voor een kwaliteitsimpuls.” M.a.w. panden moeten kunnen worden samengevoegd. En dat kan gebeuren doordat het college een afwijkingsbevoegdheid krijgt om van de geldende regels af te wijken. De voorwaarden waaronder de omgevingsvergunning wordt verleend zijn geformuleerd in de zogeheten bestemmingsregels. Een van de bepalingen luidt dat de aanvrager onderzoek moet hebben verricht naar de bouw- en cultuurhistorische waarde van de bestaande gebouwen. Het is een vormvoorschrift. Wat er met die waarde moet gebeuren staat niet gedefinieerd. Overigens zal de welstandsc commissie er ook aan te pas komen: die beoordeelt de gevelgeleding van het nieuwe pand. Deze geleding kan behulpzaam zijn in het suggereren van het oude kavelpatroon. De praktijk zal dus zijn dat in voorkomende gevallen afscheid wordt genomen van het zo beschermwaardige verkavelingspatroon.

Met deze nieuwe aanpak verdwijnt een belangrijk instrument uit het bestemmingsplan van 1995, de korrelgrootte (de gemiddelde pandbreedte in een straat waaraan men zich bij nieuw- of verbouw heeft te houden.)

Het “groen”

De binnenstad is een compacte stad met een hoge bebouwingsdichtheid en een hoge gebruiksdruk (p. 36 CHV). Daarom is het vrij spaarzame aanwezige “groen” des te waardevoller. Het “groen” wordt beschermd door het te bestemmen. In de verbeelding wordt met de aanduiding van de letter G het publieke groen bestemd en met de letter T de private binnentuinen met bijzondere waarden (cultuurhistorisch, ecologisch of groen). De private tuinen die bijzondere waarden ontberen worden niet bestemd. (In zijn reactie op het voorontwerp bestemmingsplan Binnenstad heeft het Platform Cultureel Erfgoed een opsomming gegeven van een aantal niet beschermde tuinen). Deze kunnen in de binnenstad voor 100% worden volgebouwd. Omdat “groen” zo bepalend is voor de woon- en leefkwaliteiten van de stad (p.19) zouden deze

tuinen in ieder geval niet moeten kunnen worden volgebouwd door de “regeling voor bijbehorende bouwwerken” zoals deze ook geldt in andere bestemmingsplannen ook voor de binnenstad in te voeren. De regeling houdt in dat een pand slechts zeer beperkt op “zijn erf” mag worden uitgebouwd.

Afwijkingsbevoegdheid

Een verbetering in vergelijking met het plan van 1995 is dat het college niet meer beschikt over een algemene afwijkingsbevoegdheid van een bouwlaag (4 meter). De afwijking in hoogte die nu wordt toegestaan is maximaal 2 meter. Men neemt aan dat hiermee de mogelijkheid een extra verdieping toe te voegen effectief wordt verhinderd. Wellicht is dat te optimistisch gezien de creatieve constructies voor bewoning die tegenwoordig steeds meer op de daken van de huizen in de binnenstad te zien zijn.

Conclusie

Is met dit voorontwerp bestemmingsplan de begeerde balans gevonden tussen “het gewaardeerde historische karakter, het belang van ontwikkeling en investering en het eigenzinnig moderne karakter van Groningen” (p.21 CHV)? Wat onder het laatste moet worden verstaan wordt niet duidelijk gemaakt. Vermoedelijk wordt bedoeld op de confronterende stijl die zo geliefd is in de nieuwbouw in de Groningse binnenstad. Men kan met name niet gerust zijn op de verruimde mogelijkheid tot samenvoeging van panden en percelen en op de effecten van het bouwhoogte-instrument. Er moge enige relatie zijn met de bestaande bouwhoogtes, het “historisch karakter” en de straatbeeldkwaliteit komen met dit instrument niet aan de orde.

Vanuit het cultuurhistorisch belang beschouwd klinken de bedoelingen in het voorontwerp goed, maar de vertaling in de praktijk blijft bij de goede bedoelingen ten achter. Het kan, RO/EZ, nog steeds beter!

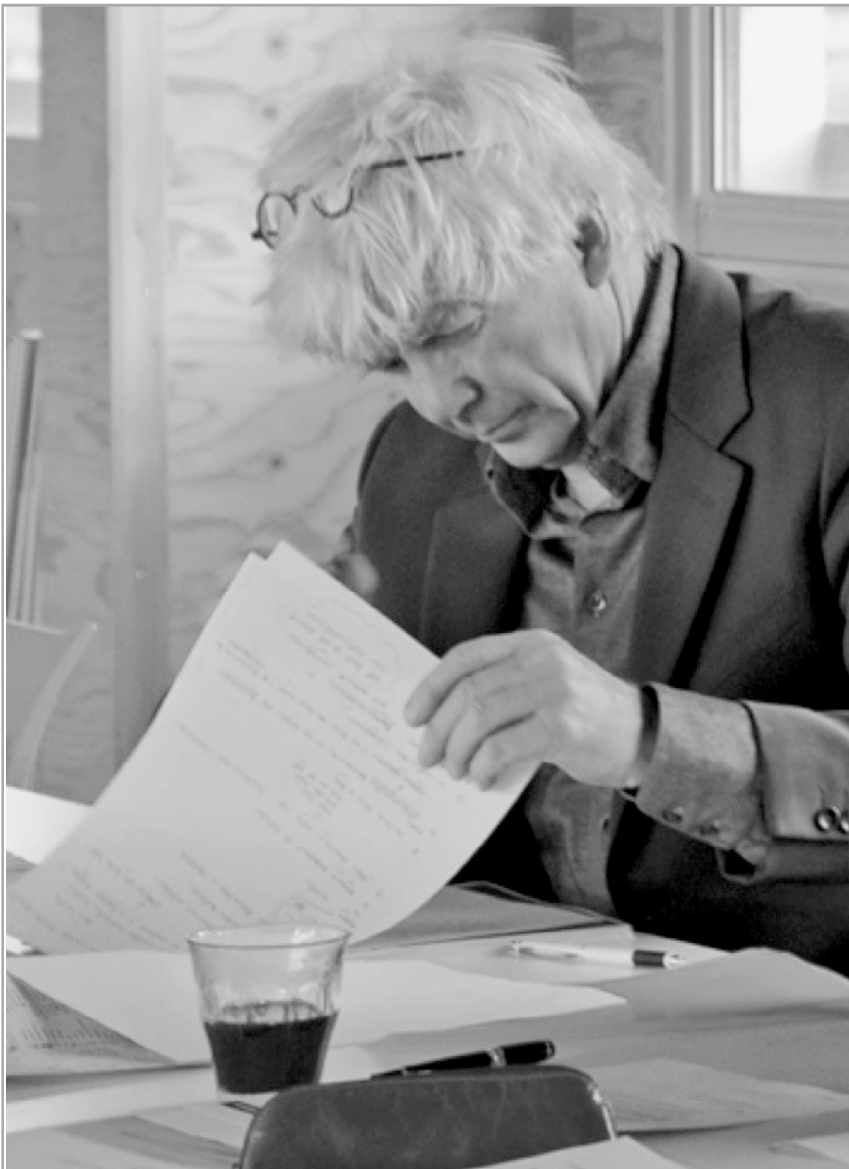
1) U kunt het bestemmingsplan vinden via Google: bestemmingsplan binnenstad groningen

Han Michel

Wie wil bouwen of verbouwen krijgt met het welstandsregiem te maken. Daarbij maakt de gemeente gebruik van het advies van een geïntegreerde welstands- en monumentencommissie. Behalve de voorzitter bestaat de commissie uit drie architectleden, een restauratiearchitect,

een stedenbouwkundige en een cultuur-historicus.

Het welstandstoezicht is een belangrijk instrument in het kwaliteitsbeleid van de gemeente: de commissie waakt over het uiterlijk van de stad. Hoe werkt de commissie, hoe invloedrijk is zij en hoe effectief in de bescherming van de cultuur-historische waarden van onze stad. Over deze vragen gaat de redactie in gesprek met Han Michel, voorzitter van de Welstandscommissie.

Han Michel, die aan de TH te Delft architectuur studeerde is de kant van de volkshuisvesting opgegaan. Hij werkte bij de gemeente Amsterdam onder de bekende wethouder Schaeffer. Later stapte hij over naar de directie van *Lieven de Keij*, “de VPRO onder de woningcorporaties”, zegt Michel, een kleine corporatie, vooral in Amsterdam werkzaam. Toen deze in 1995 fuseerde tot de grote *De Key* werd Michel directeur van de tot *De Key* horende en zeer professionele projectontwikkelingsmaatschappij *De Principaal*. Acht jaar geleden is hij voor zichzelf begonnen. Dat heeft geleid tot “een potpourri van activiteiten”, waaronder het voorzitterschap van de Welstandscommissie te Groningen. Een andere “noordelijke” baan is het voorzitterschap van het kwaliteitsteam van de regio Groningen-Assen. Dit team bekijkt of de plannen die voor deze regio worden ontwikkeld goed stroken met de intentie van de regiovisie. “Ik heb altijd veel belangstelling gehad voor stedenbouw en architectuur” besluit hij de beschrijving van zijn loopbaan.

De Groningse welstands- en monumentencommissie

Onlangs bezocht de redactie een (openbare) zitting van de welstandscommissie. In het pakhuis Libau aan de Hoge der A troffen we een klein gezelschap aan, ernstig turend naar op de muur geprojecteerde tekeningen en discussiërend met de aan de andere zijde van de tafel zittende ontwerper van het plan voor een lokatie aan het Zuiderdiep. Het ging om een plan voor een fors hoger pand in plaats van wat er nu staat. De commissie vond het niet voldoen aan de gemeentelijke welstandscriteria. De architect zal met een nieuw of aangepast plan voor de commissie moeten verschijnen. “Dat was een zitting van de kleine commissie”, zegt Michel als hij mijn verslag aanhoort. “In de ene week komt de welstandscmissie in klein verband in pakhuis Libau bijeen, in de andere week vergadert de commissie plenair op de *Ciboga-boot*, nu de *Welstand Welstand* geheten. Is een bredere meningsvorming noodzakelijk, dan bespreken we de aanvraag altijd in de grote commissie.”

Hij is gevraagd als voorzitter hoewel hij niet uit de regio afkomstig is. Michel: “De andere leden komen wel uit Groningen. Ik vind dat een goede formule. Je combineert de kennis over de stad van de Groningse commissieleden met de distantie die ik tot de regio heb. Ik ben de buitenstaander die de meningsvorming leidt over de ontwerpen die door de plaatselijke opdrachtgever en ontwerper worden ingediend.”

Criteria en draagvlak

Bouwplannen worden qua architectonische verschijningsvorm getoetst aan de welstandsnota die door de gemeente in 2008 is vastgesteld. Gaat het om bouwplannen voor rijksmonumenten dan moet getoetst aan de Monumentenwet, is sprake van een gemeentelijk monument dan toetst de commissie aan de gemeentelijke monumentenverordening. Michel: “In de welstandsnota zijn per gebied van de stad criteria geformuleerd waarmee we de plannen beoordelen. Daarmee is het subjectieve element eruit gehaald. Dat werkt heel erg goed en prettig bij het beoordelen van de aanvragen. Er is beslist geen sprake van schoolmeesteren over collega’s. Overigens, aan de meeste aanvragen is jammer genoeg

helemaal geen architect te pas gekomen. Een tekenbureau of een aannemer doet dan het werk.

In onze commissie zit een cultuurhistoricus met verstand van de geschiedenis van de stad die vaak perfecte informatie aanreikt voor de beoordeling van de bouwplannen in de beschermde stadsgezichten. We kennen het dna van de eeuwenlange ontwikkelingen in de binnenstad.

Ik zou het interessant vinden als de welstandscriteria van de gemeente karakteristieke kenmerken zouden zijn die iedereen belangrijk vindt. Je zou van elke buurt een verhaal moeten vertellen dat precies aansluit bij wat zijn bewoners de karakteristieke kwaliteiten van de buurt vinden. Iedereen kan daarover meepraten. Ik kan me voorstellen dat veel mensen bijvoorbeeld zullen zeggen bij de Hoge der A, *laat het maar zoals het is*. En in andere gebieden veel meer veranderingen zullen toestaan. Je moet voor elke buurt de kern van de zaak zien te raken. Professionals kunnen een en ander eventueel nog vertalen in criteria maar ik denk dat dat eigenlijk niet eens nodig zal blijken. Dat zou het draagvlak voor de welstand versterken. Het past helemaal bij Groningen als architectuurstad. En per slot van rekening is welstand ook van belang voor de waardeontwikkeling van de huizen.”

Bestemmingsplan en welstand

In het bestemmingsplan worden vanouds de structuur en de functies vastgelegd en het architectonische beeld is het onderwerp van de welstand. Op de vraag of het beschermde stadsgezicht met deze opzet voldoende beschermd wordt zegt Michel “dat de commissie zich bij de beoordeling moet houden aan wat het bestemmingsplan toestaat. En wat in de huidige plannen wordt toegestaan kan soms haaks staan op wat met het oog op het beschermd stadsgezicht zou zijn geboden. Als het bestemmingsplan ruimte biedt om een laag bovenop een pand te zetten, kunnen wij niet zeggen, *nee, liever niet*. Je zit dus in de binnenstad veel safer met scherpere normen in de bestemmingsplannen. Buiten de binnenstad zal er altijd een afweging moeten zijn tussen de karakteristieken van de bebouwing en de ruimte voor uitbreiding. Een wijk of straat kan zijn karakter

ontlenen aan een profiel met uniforme bouwhoogtes en een uniforme architectuur. Die karakteristiek trekt bepaalde mensen. Daarop kun je de norm in het bestemmingsplan voor die wijk baseren. In andere wijken zijn juist de verschillen en de dynamiek het kenmerk. Daaraan geef je dan ruimte in het bestemmingsplan. Als je wilt werken met bestemmingsplannen die veel ruimte bieden aan verandering dan zou de gemeente aan het welstandstoezicht meer zeggenschap kunnen geven, vooral over de kwaliteit van de uitbreidingen.”

Jongerenhuisvesting

In het jaarverslag van de welstandscommissie over 2010 werd geschreven over de micro *jongerenhuisvesting*. Daarmee doelde de commissie op een dreigende vloed van kleinere huisvestingsprojecten voor jongeren, voornamelijk op binnen-terreinen in de oude delen van de stad, met name in de beschermde stadsgezichten. *Op zijn minst zou het goed zijn om hierover als gemeente na te denken en een visie te ontwikkelen*, luidde de goede raad in het verslag. Of hij hiervan al iets heeft bespeurd is mijn vraag en wat zijn oordeel dan is.

Michel: “De gemeente zit hier wel met een dilemma. Groningen is een studentenstad. Vroeger was de huisvesting van studenten veel meer een aangelegenheid van de corporaties. Nu is sprake van vele en kleine ad hoc-initiatieven die niet beleidsmatig worden voorbereid en de binnenstad dreigen te overwoekeren. Dat overvalt de gemeente Maar het is ook mooi dat er initiatief wordt genomen op een markt waar zoveel vraag is. Ik ben overigens als voormalig volkshuisvester niet erg enthousiast over de bijna negentiende-eeuwse kwaliteit van veel particuliere projecten voor jongeren.”

Jaarverslag 2011

Het laatste jaarverslag van de welstandscommissie, getiteld “De Open Stad”, is van 2011.

De commissie constateert dat door de vaste partijen als de woningcorporaties en de bekende projectontwikkelaars nog maar weinig bouwaanvragen worden gedaan. Het gaat nu steeds meer om kleine projecten van kleine ontwikke-

laars en particuliere aanvragers. Michel: “Wij zijn geen kwaliteitscommissie. We toetsen aan de door het beleid vastgestelde welstandscriteria en we adviseren aan het college van B en W alleen positief of negatief. Maar bij deze kleine partijen heb je vaak de neiging ze een beetje op weg te helpen met enkele suggesties. We kunnen ze geen advies geven maar wel iemand even in zijn jas helpen. Het moet je per slot verheugen dat mensen iets willen.”

Ik vraag Michel ook naar de in het verslag geconstateerde tekortschietende handhavingspraktijk: de bouwplannen worden soms anders uitgevoerd dan volgens het goedgekeurde plan zou moeten. Michel: “Vooral in de beschermde stadsgezichten is een strikte handhaving vereist. De gemeente lette tot nu toe vooral op de technische aspecten bij de uitvoering. Zaken als materiaalgebruik, kleuren en vormgeving wilden er wel eens bij inschieten. De gemeente zal nu meer op die architectonische aspecten gaan letten. Dat is bijna een culturele verandering. Het vereist namelijk een gespecialiseerd oog om de architectonische kwaliteit te handhaven.”

Groningen-fan

Michel: “Ik heb laatst op een bijeenkomst gezegd dat het wel eens goed zou zijn om ambtenaren die zo tevreden zijn over hun stad uit te nodigen om ook met een kritisch oog rond te kijken. Om wat te noemen, het gebied gelegen tussen de Nieuwe Boteringestraat en het Boterdiep zou, gezien zijn ligging in andere steden een hogedrukgebied zijn. Maar in Groningen is dat niet zo. Hoe komt dat toch? Het overaanbod aan winkelruimte speelt hier zeker een rol en wellicht ook de teruglopende belangstelling vanuit de regio voor Groningen als winkelstad.

Overigens ben ik echt fan van de stad. Groningen is een stad met een prettig woonmilieu, met een optimistische uitstraling, veel cultuur en met hoogwaardige werkgelegenheid. En de regio is prachtig met al die verschillende, fraaie landschappen. Een mooi alternatief voor de Randstad: het leven is hier goed, minder hectisch en niet zo overmatig hedonistisch.”

De Steentilstraat ¹⁾

De Steentilstraat is een van de oudste straten van onze stad. De bebouwing dateert voor een groot deel uit de 16e en 17e eeuw. De oude perceelstructuur is nagenoeg gaaf bewaard gebleven. Aldus valt te lezen in de Cultuurhistorische Verkenning bij het voorontwerp bestemmingsplan Binnenstad. Het gevelbeeld wordt beschreven als zeer gevarieerd, stammend uit diverse periodes van de 18e eeuw tot de periode tussen de beide wereldoorlogen. Op de smalle hoek van Steentilstraat en Gedempte Zuiderdiep rijst het markante Amsterdamse schoolpand op dat in zijn uiterlijk onmiddellijk verradt dat hier eens de ooit befaamde grootgrutter De Gruyter gevestigd was. Fraai is de uitbollende gevellijn aan de noordzijde van de straat waardoor de wandelaar meteen zicht heeft op de verschillende zaken die hier gevestigd zijn. Het mooie decor van weleer kan toch niet verhinderen dat de bezoeker vandaag de dag de indruk krijgt dat de straat er niet goed bij ligt.

foto: Tineke Vooijs

Het beeld

In de jaren '60 van de vorige eeuw telde de straat vijf slaggers, meerdere kledingzaken en naast een tweetal kruideniers een Simon de Wit en de al genoemde De Gruyter. In juni jl. staan er twaalf panden leeg; in enkele wordt getimmerd en op één pand staat de mededeling geplakt dat het met behulp van een startsubsidie is verhuurd. Ik tel 34 panden in bedrijf. Een zestal wordt in beslag genomen door de traditionele middenstand (slager, bakker, bloemist, kleermaker, juwelier). Voor het overige is sprake van internet- en belwinkels, koffieshop en growshops, horeca, kledingreparatie, fietsenreparatie, kappers en lichaamsverzorging etc.

Familiebedrijven lijken te verdwijnen. Een bekende winkel in gehoorapparaten is door een keten overgenomen en onlangs gesloten. Door het faillissement van de fietswinkel van Ferwerda zijn ineens vijf of zes panden leeg komen te staan. Met het verdwijnen van de oude familiebedrijven komt "ander" geld, waarin justitie geïnteresseerd heet te zijn, de straat binnen.

Oorzaken

Voor de oorzaak van de neergang van de straat wordt door mijn zegglieden gewezen op de ontwikkelingen rond het Damsterdiep. De parkeergelegenheid op het plein verdween, de bussen verdwenen en het heeft zes volle jaren geduurd eer de parkeergarage onder het plein gereed kwam. Kortom, de loop verdween uit de Steentilstraat.

De neergang is bevorderd door de aanhoudende crisis. Men beëindigt zijn zaak, de winkelier ziet af van een nieuw huurcontract van vijf jaar en de huren zijn niet op

te brengen. De spiraal van neergang zet in: de winkelomgeving wordt minder aantrekkelijk door leegstaande panden en door de komst van voor de traditionele zaken minder passende handel.

En dan is er sprake van de landelijke trend van de vermindering van het winkelareaal tengevolge van de opkomst van het internet-winkelen. Vrijwel alle winkeliers hebben hier last van, of ze nu kleding, lingerie, electronica of schoenen verkopen. Tot voor kort leek het ondenkbaar dat schoenen online zouden worden gekocht. De klant wil toch zien en passen! Onlangs voorspelde ING Economisch Bureau dat in 2020 een derde van alle schoenen online wordt aangeschaft (NRC, 1 aug.). De gemeente schat in dat de komende jaren het winkelareaal zal verminderen met 15 à 20 %, een vermindering die voor rekening zal komen van het areaal, niet in het kernwinkelgebied van de stad, maar in de aanloopstraten als de Oude Kijk in't Jatstraat en de Steentilstraat.

Dilemma

Wat te doen aan de groeiende leegstand van de winkels in de plint van de winkelstraten. In het voorontwerp bestemmingsplan Binnenstad (zie de "Kanttekeningen" in dit nummer) is er voor gekozen naast winkels alleen publieke diensten met baliefunctie toe te laten in de plint maar geen bewoning. Beter een advocatenkantoor met keurige vitrages in de pui dan studentenbewoning met een haveloos aanzien en een verzameling oude fietsen tegen de gevel. Of zich voldoende publieke diensten melden voor de leegstaande panden? In ieder geval ruikt ook bewoning op de begane grond op achter het winkelgedeelte van panden in winkelstraten. Het niet toestaan van andere functies dan winkels en dienstverlening in de plint, zoals het voorontwerp bepaalt, kan wel eens niet houdbaar blijken te zijn. Wat schieten de winkelstraten op met permanent leegstaande panden? De stad moet niet "op slot" betoogt de gemeente als het om toegestane bouwhoogtes gaat. Waarom doet de gemeente dat wel voor de toegestane functies in de winkelstraten bij een verwachte krimp van het winkelareaal?

Een straat voor dagelijkse passanten

De aanloopstraten die het meest kansrijk zijn om zich als winkelstraat te handhaven zijn straten met een "bronzpunt", aldus het bestemmingsplan. Zo'n straat is de Steentilstraat die sinds kort weer een

bronzpunt heeft in de vorm van de parkeergarage onder het Damsterdiep. De bezoekers lopen vervolgens door de Steentilstraat naar het kernwinkelgebied. Tot nu toe blijkt overigens de parkeergarage onder het Damsterdiep niet geweldig te floreren en valt het tegen met de stroom bezoekers. De drukte door de Steentilstraat komt vooral van fietsers, dagelijks op weg van, resp naar hun woning. Horen bij deze fietsers geen zaken die men "onderweg" aandoet als een bakker, een dienstverlener, een bloemist?

Wordt de Steentilstraat, zoals de gemeente dat kennelijk voor ogen heeft, wel een straat van "het aangenaam winkelen" (p. 32 Bestemmingsplan Binnenstad) oftewel van het recreatieve, het belevingswinkelen (p. 27 Bestemmingsplan Binnenstad)?

Om "het aangenaam winkelen" te faciliteren wordt sinds de opening van de Damsterdiepgarage de straat dagelijks door middel van een zakpaal afgesloten voor het autoverkeer. Dit is bij wijze van experiment. Maar het zou wel eens kunnen dat daarmee de winkels ontoegankelijk zijn geworden voor een tweede categorie van passanten, de langrijdende automobilisten. Terwijl de straat het van de dagelijks langskomende passanten, met de fiets en met de auto, moet hebben.

Herstel?

De Steentilstraat moet zich herstellen in een tijd dat geen enkele winkelstraat het tij meeheeft.

Ondanks het gemeentelijk optimisme, ingegeven door het nabije bronzpunt, verwacht ik niet dat de winkelplint volledig zal worden gehandhaafd. Zaken die zich op de dagelijkse passant richten lijken het stevigst in het zadel te zitten. Wat voor nieuwkomers kan schelen is dat de huurcontracten voor een kortere periode kunnen worden aangegaan dan vijf jaar. En natuurlijk een lage huur. Een van de ondernemers die ik sprak heeft de zaak verplaatst van de Folkingestraat naar de Steentilstraat vanwege het grote verschil in op te brengen huur. Misschien dat hierin toch een kans ligt om kleine speciaalzaken die bij het recreatieve winkelen horen naar de Steentilstraat te krijgen: hier een geringere omzet, zeker, maar tegen een zeer veel lagere huur dan in bijvoorbeeld de Folkingestraat.

1) Het artikel is geschreven naar aanleiding van gesprekken met een bewoner, een pas gevestigde ondernemer en met een ondernemer die zijn zaak heeft verkocht.

Richard Ohlsen

De Visserstraat

Natuurlijk kan niet alles eeuwig blijven
zoals het is. Het wordt een oud verhaal.
Zo gaat het dan. Je kan er over schrijven.
Niet dat het helpt. Er komt een laatste maal.

Toch ben ik er nog eens doorheen gelopen.
Ik zag wat bleef en wat veranderd was.
Je moest nog altijd “cigarettes“ kopen,
Nog altijd groeide bij de stoeprand gras.

Maar naast de deurpost prijken nieuwe namen.
Bij 23 b stond ook weer wat.
Van mijn aanwezigheid geen enkel spoor.

Dat lijstje met daarop wie na mij kwamen
verried dat ik er niets te zoeken had.
Ik keek nog een keer goed en liep toen door.

Wat bleef is de op de muur geschilderde
reclame voor sigaren en sigaretten. De
reclame hoort bij de herinnering van de
dichter aan de straat waarin hij eens een
kamer had. Voor mij roept het de herin-
nering op aan de tabakswinkel die bij de
reclame hoorde en zijn ingang aan de
Oude Kijk in't Jatstraat had. Ik bezocht
de winkel aan het eind van de jaren
zestig zeer regelmatig om een doos met
vijftig wilde havanna's aan te schaffen.
De dozen waren beplakt met grote goud-
kleurige etiketten met de naam van het
magazijn, de firma Tiesinga, erop. De
dochter zwaaide er inmiddels de scepter
maar haar ouders leefden nog en huisden
achter en boven de winkel.
De dochter woonde met haar man en
zoon elders in de stad. Toen haar man
was overleden is mevrouw Brouwer-
Tiesinga naar deze plek teruggekeerd
waar ze zich echt thuis voelde: in de
woning boven haar oude winkel.

Het gedicht
“De Visserstraat” van
Richard Ohlsen is opgeno-
men in de bundel
“Poëtisch Groningen” met
als ondertitel “een wandel-
ing in gedichten”.

Het boekje dateert van
2003 en is uitgegeven door
Uitgeverij Kleine Uil.

Foto: Bob van Dijk

Opgetopt

Deze zomer zijn in het beschermde stadsgezicht van de Groningse binnenstad een paar opvallende optoppingen verschenen. Twee zwarte blokken staan bovenop Herestraat 91a, vroeger muziekhandel Vink, op de hoek van de Herestraat en het Gedempte Zuiderdiep (zie voorpagina). Dit pand is een gemeentelijk monument.

Nog storender is de optopping vlak daarnaast op nummer 93a, een historisch pand uit omstreeks 1860.

De welstandseisen in Groningen zijn strenger geworden sinds het begin van dit jaar.: er worden hogere eisen aan bouwplannen gesteld. De gemeenteraad van Groningen heeft namelijk op 30 januari een wijziging van de welstandsnota voor het beschermd stadsgezicht van de Binnenstad aangenomen waarin werd vermeld dat plannen moeten passen binnen de context qua schaal, maat, materiaal, kleur etc. etc. of van buitengewo-

ne architectonische-stedebouwkundige moeten zijn.

Zou de welstandscommissie nu ondanks bovenstaande regels deze plannen hebben goedgekeurd?

Uit nader onderzoek blijkt dat de omgevingsvergunningen zijn verleend voordat de welstandsnota is gewijzigd, namelijk op 5 juli 2012.

Dan blijft toch de vraag waarom de welstandscommissie deze bouwplannen voor Herestraat 91a en 93a niet heeft afgekeurd. De schaal van de opbouw bovenop 93a is extreem groot in verhouding tot de afmetingen van het oorspronkelijke pand. Vanaf de Herestraat gezien vormen deze opbouwen een rommelige verzameling van bouwsels. Of is hier het bouwplan anders uitgevoerd dan het aan de welstandscommissie is voorgelegd?

Foto1: Okko Veling, foto 2: Tineke Vooijis.

Ingezonden brief

Geachte heer Bootsma,

In een vorig Vriendenbulletin vroeg U om een reactie op de opbouw van het nieuwe pand aan de Hoge der A, no.3.

Mijn reactie is het volgende:

De opbouw van het betreffende pand is dankzij het terugliggende volume, gezien vanaf de Lage der A en komende vanaf de Vissersbrug, geen storend element in het oude straatbeeld, noch qua schaal noch qua materiaal gebruik, vind ik.

De strak vormgegeven gevel van het gehele nieuwe gebouw is gewaagd, gezien de monumentale gevelwand - maar ondanks de relatief robuuste aanblik ervan, doet zij dankzij de smalle hoge ramen mooi mee in het ritme van de totale gevelwand en vormt daarmee een fraaie mix van de oude en de nieuwe (moderne) architectuur.

Overigens moet mij nog een opmerking over de nieuwe parkeergarage op het Damsterdiep van het hart:

Deze is naar mijn mening een grote vergissing geweest!

Het gebouw is ronduit een brutaal gebaar: de manier waarop het zich tussen de beide bestaande gevelwanden in wringt, veel te groot, veel te pompeus, (afgezien nog van de lelijke vormgeving en het materiaalgebruik, maar daarover kan men twisten.)

Het grote plein voor het gebouw (de deksel van de parkeergarage) vormt bovendien een lelijke glimmende en weinig uitnodigende weidse vlakte.

En tot slot ook nog de poging om e.a. een wat vriendelijker uitstraling te geven, d.m.v. bomen in rode bakken, het is in mijn ogen dood en doodzonde van een potentieel waardevolle plek in onze mooie stad.

Wypkeline Wichers Hoeth

Activiteitenverslag 2012

Bestuur

Op 28 januari nam het bestuur van de Vrienden afscheid van de in 2011 afgetreden bestuursleden John Berkhout, Piet Spijk en Klaas Swaak. In de loop van 2012 is naarstig naar aanvulling van het bestuur gezocht. Dit heeft drie nieuwe bestuursleden opgeleverd: Douwe-Anne Walsma, Cor Slothouber en Koos Meisner. Per het eind van het jaar trad Paul Nieuwenhuis af. De bestuursleden hebben zich op onze website aan u voorgesteld.

In 2012 heeft het bestuur 11 maal vergaderd. De vergaderingen werden als regel gehouden op de derde woensdag van de maand ten huize van Paul Nieuwenhuis aan de Ossenmarkt. In de decembervergadering is Paul uitvoerig bedankt voor de vele jaren geboden gastvrijheid.

Door zijn aftreden moest voor het nieuwe jaar wel worden uitgezien naar een nieuwe vergaderlokaliteit. Dat is tijdelijk de Voogdenkamer van het Pepergasthuis geworden.

De bestuursleden worden ondersteund door onze adviseur Jan Giezen, de donateurs-administrateur Alfred van Deemter en Wim van Rink, die onze website verzorgt.

Op 11 mei 2012 overleed Mr. H.A. (Hein) Groothuis. Onze stichting heeft voor haar ontstaan en ontwikkeling veel aan hem te danken. Hij was betrokken bij de voorbereiding en oprichting van de Vrienden van de Stad Groningen, was de eerste twee jaren voorzitter en nog vele jaren bestuurslid.

Op 8 september, Open Monumentendag 2012, heeft ons bestuur, zoals ieder jaar, weer een kraam in de Martinikerk ingericht, waarbij aan een breed publiek onze doelstellingen en activiteiten werden bekendgemaakt en een aantal nieuwe donateurs kon worden verwelkomd.

30 november 2012 hebben bestuursleden in het oude Groninger Museum de uitreiking bijgewoond van het eerste exemplaar van het door de stichting Monument & Materiaal uit-

gegeven boekje "Hervonden Stad 2012".

Actuele ontwikkelingen.

In de bestuursvergaderingen kwamen voortdurend de ontwikkelingen in en de plannen voor onze Stad aan de orde, zoals de aanleg van de regiotram, de bouw van de nieuwe Oostwand van de Grote Markt en het Forum, de Ontwerp Bestemmingsplannen voor de Binnenstad, de achteruitgang van het winkelbestand in de binnenstad, de vernieuwing van de Zuidelijke ringweg, etc. De neerslag daarvan is regelmatig te vinden in de artikelen in ons informatieblad *Vriendenbulletin*.

De Vrienden van de Stad zijn actief in het Platform Cultureel erfgoed waarin naast Heemschut en de Vrienden ook de buurtorganisaties van de Binnenstad zijn vertegenwoordigd.

Op 7 januari 2012 schreef het Platform, mede namens de Vrienden, een zienswijze over het Collegevoorstel tot wijziging van de welstandsnota voor het beschermd stadsgezicht van de Binnenstad waardoor het College van B & W bouwplannen kan afkeuren in het beschermd stadsgezicht van de Binnenstad die volgens het huidige bestemmingsplan wel mogelijk zijn, maar niet passen in de context of van buitengewone kwaliteit zijn. Twee bestuursleden fietsten met een aantal raadsleden door de Hortusbuurt en binnenstad om aanschouwelijk te maken wat volgens het huidige bestemmingsplan allemaal mogelijk is.

Op 3 oktober sprak Pieter Bootsma in tijdens de behandeling van de wijziging van de welstandsnota door de raad.

Zienswijzen (bezwaarschriften) werden ook ingediend tegen de Ontwerp Bestemmingsplannen Regiotram I en II en Binnenstad Oost.

Op 5 maart hadden enkele bestuursleden op de Afdeling RO/EZ van de gemeente een bespreking over de ontwikkelingen in het Akwartier.

Op 6 juni hadden enkele bestuursleden een gesprek op RO/EZ over het ontwerpbestemmingsplan Binnenstad Oost.

Op 7 juni schreef het bestuur aan de Raadsleden een brief na de bekendmaking van de allesbehalve rooskleurige financiële situatie van de Gemeente. Daarin pleitten de Vrienden ervoor, nu afwegingen moeten worden gemaakt over de grote projecten, de tram te laten vallen en de mogelijkheid te bekijken van een kleiner Forum.

De voorzitter was bij een bijeenkomst met wethouder Dekker over de Zuidelijke Ringweg.

Twee bestuursleden kregen een persoonlijke uitnodiging van de Gemeente om een bijeenkomst bij te wonen over ruimtelijke kwaliteit.

19 september gesprek op RO/EZ over het bestemmingsplan Binnenstad Oost

20 september rondleiding raadsleden door Binnenstad Oost naar aanleiding van de komende behandeling van het bestemmingsplan voor Binnenstad Oost in de gemeente raad.

Ons bestuurslid Pieter Bootsma is opgenomen in de klankbordgroep die betrokken wordt bij de totstandkoming van het nieuwe bestemmingsplan voor de Binnenstad binnen de diepenring. De afwijkingsbevoegdheid van B & W zal worden beperkt, net als in de Hortusbuurt.

Vriendenbulletin.

Aan het feit dat ons informatieblad *Vriendenbulletin* tien jaar bij de drukkerij van Cees Weis werd gedrukt is op passende wijze aandacht besteed.

Van het *Vriendenbulletin* zijn in 2012 vier nummers uitgebracht, de nummers 68 t/m 71.

In het blad vindt u telkens voorin het openingsartikel "Van de Voorzitter" en achterin de aankondiging van de komende Activiteiten voor onze donateurs en een vermelding van uitgegeven Groningana.

Van de zeer gevarieerde inhoud kunt u kennis nemen op onze website.

Activiteiten voor donateurs.

- In het prachtige, 92 meter hoge gebouw bij het Sterrebos, bijgenaamd "het Cruiseschip", in gebruik bij de Belastingdienst en de Dienst Uitvoering Onderwijs, is op **27 januari** in drie verschillende groepen, elk onder leiding van een gids, een rondleiding gehouden. Hiervoor bestond zoveel belangstelling dat een groot aantal gegadigden moest worden teleurgesteld. Gelukkig kon op **20 april** nogmaals een zelfde rondleiding worden georganiseerd.

De deelnemers waren allen zeer enthousiast.

- **13 maart** gaf de heer Lambert Zwiers, directeur van VNO-NCW Noord, een voordracht over "De positie van Stad en Provincie, nationaal en internationaal". Er waren helaas slechts 20 donateurs aanwezig. Een econo-

misch onderwerp spreekt blijkbaar niet erg aan.

- Onder leiding van ons bestuurslid Pieter Bootsma is op **9 juni** een wandeling door de van oorsprong 17e eeuwse Hortusbuurt georganiseerd. Vooraf werd door Marijke Bootsma in de Nieuwe Kerk een kop koffie geserveerd. De wandeling met deskundige uitleg viel bij de deelnemers zeer in de smaak.

foto: Tjeerd Duursma

- 2 oktober vertelde Petra Huizinga de donateurs over haar afstudeeronderwerp: de architect Ir. J.A. Mulock Houwer (1857-1933). Na stadsbouwmeester van Deventer te zijn geweest was hij van 1900 tot 1923 directeur gemeentewerken van de gemeente Groningen. Door hem ontworpen gebouwen zijn o.a. de Zeevaartschool en de Watertoren aan de Hofstede de Grootkade, het Blauwe Dorp en het Stadsparkpaviljoen.

- Op **20 november** hield de planoloog dr. Tom van der Meulen een lezing met als titel "Overheidsplanning, je kunt je er niet aan onttrekken". De titel van zijn dissertatie luidde: "Planning tegen beter weten in". Op de druk bezochte avond heeft hij zijn stellingen met voorbeelden uit de Groningse praktijk toegevoegd.

De lezingen worden steeds met vertoning van beeldmateriaal gehouden in de grote zaal van Het HeerenHuis aan de Spilsluizen.

Website.

Op onze website www.vriendenstadgroningen.nl kunt u lezen over de doelstellingen van onze stichting, de samenstelling van het bestuur met persoonsbeschrijving, de activiteiten die voor de donateurs worden georganiseerd, de publicaties die door het bestuur worden verricht, de inhoud van de Vriendenbulletins, etc.

Ook kunt u er uw bericht aan de Vrienden van de Stad Groningen posten en u opgeven als donateur.

Donateurs en financiën.

Er zijn ongeveer vierhonderd vaste donateurs die jaarlijks een donatie van vijftien Euro of meer overmaken. In 2012 is totaal ruim achtduizend Euro aan donaties ontvangen.

Op 11 april is door de kascommissie de financiële jaarrekening over 2011 goedgekeurd.

